

Динаміка показників навчальної мотивації студентів медичного ВНЗ на різних етапах навчання

For cite: Zdorov'e Rebenka. 2019;14(2):96-102. doi: 10.22141/2224-0551.14.2.2019.165545

Резюме. Актуальність. Поява нових комунікаційних та інформаційних мереж потребує від людей адаптації до нових реалій життя. Змінюються і вимоги до вищої школи. Перехід на кредитно-трансферну систему навчання, що передбачає формування у студентів навичок самоорганізації, робить акцент на підвищенні рівня їх відповідальності, мотивує до формування навичок самонавчання. **Мета дослідження:** визначення та порівняння спрямованості мотивації, визначення домінуючих мотивів вибору професії студентів третього та шостого курсу, а також інтернів Дніпропетровської медичної академії. **Матеріали та методи.** У дослідженні брали участь 168 студентів третього курсу, 28 студентів шостого курсу, а також 15 інтернів Дніпропетровської медичної академії. Було використано тест-опитувальник А.А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі», а також тест для визначення мотивів навчання студентів А.А. Реана та В.А. Якуніна. Для обробки результатів дослідження використано програму Microsoft Excel 2010. **Результати.** Виявлено, що для більшої кількості студентів є характерною наявність позитивної мотивації в процесі навчання. При цьому відсоткова кількість студентів шостого курсу та інтернів з високим рівнем позитивної мотивації значно вища, ніж студентів третього курсу. Також було визначено, що для більшої кількості студентів є характерним наявність внутрішніх, пізнавальних мотивів. Необхідно відмітити, що залежно від курсу переважають мотиви навчання студентів змінюються, що може бути пов'язано з формуванням інтересу до навчання, розумінням сенсу навчальної діяльності та важливості цього процесу для подальшого життя певного студента. **Висновки.** Оскільки успішне формування професійної готовності молодих фахівців полягає не тільки у виявленні реального рівня існуючої мотивації, а й в коригуванні та контролі динаміки мотиваційної складової в процесі їх навчальної та практичної підготовки, результати даного дослідження можуть служити основою для подальшого удосконалення процесу навчання і саморозвитку студентів з урахуванням їх індивідуальних та особистісних якостей.

Ключові слова: мотивація; мотиви навчання; навчальна діяльність; студенти

Вступ

Як відомо, наприкінці ХХ століття суспільство вступило в нову, інформаційну фазу свого розвитку. Поява нових комунікаційних та інформаційних мереж потребує від людей адаптації до нових реалій життя. Звісно, змінилися і вимоги до вищої школи. Перед вищою освітою сьогодні постають нові завдання, пов'язані з новими умовами соціалізації, в тому числі виховання компетентної особистості фахівця, з розвитком таких якостей, як високий професіоналізм, ініціативність, почуття відпові-

дальності, вміння швидко орієнтуватися в ситуації, приймати самостійні рішення [1]. Система вищої освіти все далі відходить від шкільного шаблону отримання знань. Перехід на кредитно-трансферну систему навчання, що передбачає формування у студентів навичок самоорганізації, робить акцент на підвищенні рівня їх відповідальності, мотивує до формування навичок самонавчання [2]. Важливою складовою цього процесу також є реалізація ідеї самостійної роботи та навчання протягом усього життя. Студент при цьому повинен стати суб'єктом

освітнього процесу, який здатний самостійно виділити проблему, сформулювати цілі і намітити шляхи їх досягнення [3].

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою навчального процесу вищих навчальних закладів (ВНЗ) усіх рівнів акредитації. Роль самостійної роботи студентів в освітньому процесі полягає найперше у її якісному рівні, адже в сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, які формують навички самоорганізації та самоосвіти. Студент повинен навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, обробки, аналізу та синтезу інформації, отримати знання, вміння та навички з навчальної і науково-дослідної діяльності. Основне завдання вищої школи при цьому полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Виконання цього завдання навряд чи можливе лише через передачу знань у готовому вигляді від викладача до студентів. Необхідно перевести студента з пасивного споживача знань у активного їх творця, який вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її розв'язання [4, 5].

Все це є неможливим за відсутності чітко сформованої, позитивної мотивації студентів до навчального процесу. Тому питання мотивації є одним з основних в сучасній соціології, психології та педагогіці вищої школи. Саме в ньому специфічним чином висвітлюються основні моменти взаємодії індивіда і суспільства, в якому освітній процес набуває пріоритетного значення. Окрім цього, сучасні умови вступу до ВНЗ інколи призводять до несвідомого і несамостійного вибору фаху молодою людиною. Тому важливою є робота щодо формування професійної мотивації не тільки студентів, але й абітурієнтів, а процес формування професійної мотивації потребує корекції, управління та інтенсифікації педагогами, батьками, керівниками навчальних закладів і суспільства в цілому [6].

Успішність навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів детермінована рівнем розвитку мотиваційної сфери особистості та пов'язана із задоволенням певної потреби і досягненням мети. Одні студенти мотивовані прагненням до пізнання, бажанням оволодіти високими професійними навичками і вміннями з обраної спеціальності. В інших провідним мотивом може бути отримання диплома про вищу освіту для задоволення власних амбіцій, а це, в свою чергу, не дасть істотної користі розвитку суспільства. Відсутність мотивації до навчального процесу не може сприяти формуванню високої професійної готовності студента. Отже, мотиваційний компонент навчальної діяльності повинен розглядатися викладачами вищих навчальних закладів як відправна точка всієї подальшої плідної роботи [7, 8].

Слід зазначити, що особливі вимоги в сучасному суспільстві пред'являються до студентів медичних

ВНЗ, адже їх випускники повинні бути готові до здійснення профілактичної, діагностичної, лікувальної, реабілітаційної, психолого-педагогічної, організаційно-управлінської та науково-дослідницької роботи [9]. Лікарі завжди сприймалися суспільством як носії істини, цілителі в істинному розумінні цього слова, адже лікар лікує не лише тіло, а й душу хворого. Саме цьому таким важливим є питання мотивації саме студентів-медиків.

Важливо відмітити, що базою для цього процесу є потреба людини у визнанні, у високій оцінці власних якостей, необхідності поваги оточуючих людей і, нарешті, в самоповазі. Наявність усього перерахованого вище робить студента медичного ВНЗ впевненим в собі, сильним, дає йому відчуття власної значущості, його корисності і необхідності в цьому світі [10].

Формування професійної мотивації студентів медичного ВНЗ має кілька характеристик. В одних студентів більш широкі інтереси, ніж передбачено програмою; вони проявляють соціальну активність у всьому різноманітті форм життя, передбачених медичною академією: наприклад, з першого курсу беруть участь у гуманітарних акціях, їх діяльність орієнтована на різнобічну професійну медичну підготовку. Інші студенти відрізняються тим, що їх пізнавальна діяльність не виходить за рамки навчальної програми, система духовних запитів у них звужена, засвоєння знань і набуття навичок — тільки в межах навчальної програми; для таких студентів характерно те, що професійний вибір визначають випадкові чинники [11].

Питання мотивації студентів відноситься до числа базових проблем психології навчання. Такий її статус пояснюється, з одного боку, тим, що головною психологічною характеристикою, основою будь-якої діяльності, в тому числі і навчання, є мотивація. З іншого боку, управління мотивацією до навчання дозволяє керувати і навчальним процесом в цілому, що є досить важливим для досягнення його ефективності. Саме цьому дослідженню питань мотивації присвячено значну кількість робіт вітчизняної і зарубіжної психології, в яких обговорюються соціальні проблеми професійної мотивації, розкривається роль мотивації в становленні свідомості, в розвитку особистості, викладаються методичні прийоми її вивчення і можливості коригування. Особливий інтерес становлять дослідження проблеми формування професійної мотивації студентів в умовах вищого навчального закладу.

У вітчизняній науці теорія мотивації стосовно навчальної діяльності активно розробляється такими авторами, як О.В. Виштак, Т.Д. Дубовицька, А.К. Маркова, Є.П. Ільїн, Т.І. Ільїна, В.А. Якунін та інші. В поле зору дослідників потрапляють питання структури мотивів навчання, ставлення до навчання, типові якості особистості, залежно від ціннісних орієнтацій, соціальних факторів, що визначають задоволеність майбутньою професією і успішність навчання [12].

Дослідники навчально-професійної мотивації (Реан А.А., Якунін В.А., Бадмаєва Н.Ц.) виділяють в її структурі сім основних мотивів навчання: комунікативні мотиви (щоб заводити знайомства, спілкуватися з цікавими людьми та ін.), мотиви уникнення (щоб не відставати від друзів, уникнути осудження та покарання за погане навчання), мотиви престижу (щоб бути в числі кращих студентів), професійні мотиви (вчуся, тому що мені подобається майбутня професія), мотиви творчої самореалізації (щоб дізнатися щось нове, займатися творчою діяльністю), навчально-пізнавальні мотиви (щоб здобути глибокі й міцні знання), соціальні мотиви (бо отримані знання дозволять досягти всього необхідного) [13, 14].

Низка досліджень, присвячених цьому питанню, виявили такі основні мотиви вибору студентами медичної освіти: можливість піклуватися про стан свого здоров'я та здоров'я своїх близьких; бажання надавати допомогу людям, полегшувати їх страждання; престиж професії і традиції сім'ї; матеріальна зацікавленість [15, 16].

Вивченню місця мотивації в структурі формування особистості були присвячені роботи таких вчених, як О.С. Гребенюк, Т.Б. Гребенюк, А.А. Вербицький, Л.І. Божович та інші. У роботах цих авторів було проведено аналіз мотивацій вибору професії лікаря, який показав, що велика частина випускників медичних ВНЗ протягом усього періоду навчання зберегли стійкі професійні переваги у правильності вибору професії.

Психолог А.О. Фітьманова в своїх роботах, присвячених розвитку професійної мотивації майбутніх лікарів, стверджує, що структура професійної мотивації майбутніх лікарів уявляється як сукупність чотирьох взаємопов'язаних компонентів: спрямованість на здійснення лікарської діяльності (інтерес до змісту лікарської діяльності, високий рівень пізнавальної активності студентів-медиків в її освоєнні); регуляція навчально-професійної діяльності (сформованість процесів саморегуляції навчальної діяльності майбутніх лікарів, оптимальний рівень мотивації досягнення); самоактуалізація в навчальній діяльності (спрямованість студентів-медиків на самореалізацію у навчальній діяльності, сформованість ціннісного ставлення до професії лікаря); спрямованість на вибір лікарської спеціалізації (домінування професійних мотивів у загальній навчальній мотивації, переважання внутрішньої професійної мотивації, орієнтація на побудову кар'єри). Успішний розвиток професійної мотивації майбутніх лікарів, на думку А.О. Фітьманової, відбувається при реалізації таких психолого-педагогічних умов: позитивне ставлення до лікарської діяльності, задоволеність обраною професією, сформований образ професії лікаря, впровадження в освітній процес медичної академії принципів і технологій особистісно-орієнтованої освіти, суб'єктного підходу, практико-орієнтованого навчання [17].

Вивченню динаміки мотивів навчання студентів медичного ВНЗ були присвячені дослідження Н.А. Клоктунової, які продемонстрували переважний вплив внутрішніх індивідуальних і соціальних мотивів. Даний вид мотивів навчання був характерний для практично кожного студента медичного ВНЗ. Також автором було відзначено, що ефективність навчання і задоволеність від професійної діяльності залежать і від зовнішніх позитивних мотивів, що визначаються впливом економічної складової, статусом і престижністю професії, суспільними потребами; при цьому дане дослідження показує, що роль зовнішніх мотивів помітно знижується у студентів шостого курсу порівняно із студентами першого курсу. Таким чином, автор дійшла висновку, що професійне самовизначення студента медичного ВНЗ має різновекторну спрямованість структури мотивації [18].

Робота В.В. Алямовського також була присвячена дослідженню динаміки мотивації студентів на прикладі дисципліни «профілактична стоматологія». Було показано, що на початку вивчення даного курсу менше половини студентів другого курсу, а саме 45 %, вважали «можливим», лише 15 % — «необхідним» її вивчення для подальшої практичної роботи; 25 % опитаних студентів були впевнені, що це не стане в нагоді в їх професійній діяльності, а 15 % були переконані в повній відсутності потреби вивчення даної дисципліни. Однак через рік вже 50 % студентів були твердо впевнені в потребності знань, 30 % сумнівалися в цьому, а 20 % продовжували вважати це непотрібним. Через те, що дисципліна вивчається з другого по п'ятий курс, після закінчення курсу дисципліни практично всі опитані студенти були твердо переконані в обов'язковості її вивчення. Це ще раз підтверджує той факт, що процес мотивації не є чимось застиглим, вони здатні змінюватися як за короткий проміжок часу, під час викладання певного циклу дисципліни, так і протягом декількох років вивчення тієї чи іншої спеціальності [19].

Схожу думку в своїй роботі підкреслює педагог Т.Д. Дубовицька: «Мотивація навчання складається з низки спонукань, які постійно змінюються та вступають у нові відношення один з одним. Тому становлення мотивації є не просте зростання позитивного або негативного ставлення, а ускладнення структури мотиваційної сфери, спонукань, які входять до неї, поява нових, більш зрілих, іноді протирічних відношень між ними» [20, с. 73].

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що мотивація навчальної діяльності — це співвіднесення цілей, які студент прагне досягти, і внутрішньої активності його особистості, завдяки якому можливий ефективний розвиток професіоналізму, освіченості і культури в цілому.

Метою даного дослідження було визначення та порівняння спрямованості (позитивної чи негативної) мотивації, визначення домінуючих мотивів ви-

бору професії студентів третього та шостого курсу (бюджетної та контрактної форми навчання), а також інтернів Дніпропетровської медичної академії.

Матеріали та методи

Спрямованість мотивації та домінуючі мотиви вибору професії студентами-медиками були вивчені під час соціологічного дослідження, проведеного методом анкетного опитування на базі кафедри пропедевтики дитячих хвороб. У дослідженні брали участь 168 студентів третього курсу, серед яких 100 студентів навчаються за бюджетною формою навчання, 68 — за контрактною формою навчання; 15 студентів шостого курсу бюджетної форми навчання, 13 студентів — контрактної форми навчання, а також 15 інтернів. Загальна вибірка становила 211 студентів. Для дослідження було використано тест-опитувальник А.А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі», спрямований на діагностику наявності позитивної або негативної мотивації в процесі навчальної діяльності, а також тест для визначення мотивів навчання студентів, запропонований А.А. Реаном та В.А. Якуніним, спрямований на виявлення основних, домінуючих мотивів навчальної діяльності студентів даних груп. Для обробки результатів дослідження було використано програму Microsoft Excel 2010. Дослідження проводилось за однакових умов. Тестування студентів проводилось добровільно.

Результати та обговорення

Згідно з отриманими результатами методики дослідження спрямованості мотивації навчання студентів третього курсу було визначено, що позитивна мотивація, або мотивація досягнення успіху, є характерною для 53 % студентів, які навчаються за бюджетною формою навчання, та 38 % студентів контрактної форми навчання. Позитивна мотивація характеризує даних студентів як цілеспрямованих, активних особистостей, впевнених в собі та своїх силах. При такій мотивації студент під час навчання націлений на досягнення певної поставленої мети, а в основі його активності лежить надія на успіх та потреба в його досягненні. Продуктивність діяльності таких студентів мало залежить від зовнішнього контролю та зовнішніх обставин, вони відрізняються наполегливістю в досягненні мети та схильністю планувати своє майбутнє на великі проміжки часу.

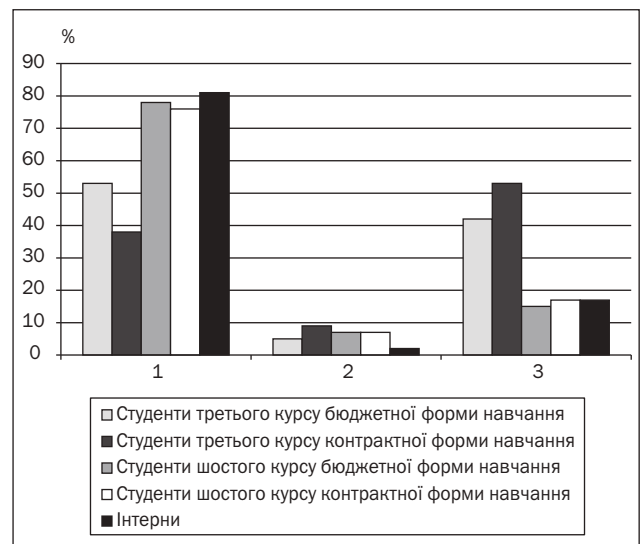
Негативна мотивація, або мотивація запобігання невдачі, була виявлена лише у 5 % студентів, які навчаються за бюджетною формою навчання, та у 9 % студентів контрактної форми навчання. Даний тип мотивації характеризує студентів як малоініціативних, невпевнених в собі та своїх силах особистостей. Активність таких студентів пов'язана з потребою уникнути покарання та невдачі, через що в процесі навчання вони обирають більш легкі завдання, що не потребують особливих трудових витрат, та уникають відповідальних завдань, вишукуючи причини відмови від них.

Необхідно відзначити, що для відносно великої кількості студентів, а саме для 42 % студентів бюджетної форми навчання та 53 % студентів контрактної форми навчання, неможливо зробити чіткого висновку про домінування позитивної чи негативної мотивації в процесі навчання, мотиваційний полюс цих студентів не є чітко вираженим; залежно від певних обставин у них може спостерігатись тенденція як до досягнення успіху, так і до уникнення невдачі.

Для 78 % студентів шостого курсу бюджетної форми навчання та 76 % студентів контрактної форми навчання характерна наявність позитивної мотивації або мотивації досягнення, 7 % студентів характеризуються наявністю негативної мотивації. Щодо 15 % студентів шостого курсу бюджетної форми навчання та 17 % студентів контрактної форми навчання неможливо зробити чіткого висновку про домінування певного полюса мотивації, але спостерігається тенденція до позитивної мотивації.

Що стосується інтернів, позитивна мотивація або мотивація досягнення є характерною для 81 %, а негативна мотивація спостерігається лише у 2 % інтернів. Щодо 17 % інтернів неможливо зробити чіткого висновку про домінування певного полюса мотивації, але також спостерігалась тенденція до позитивної мотивації (рис. 1).

В результаті аналізу мотивів навчальної діяльності студентів було виявлено п'ять найбільш значимих мотивів навчання студентів. Мотив «стати висококваліфікованим спеціалістом» був характерним для 95 % студентів третього курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, 88 % студентів контрактної форми навчання; 93 % студентів шос-

Рисунок 1. Розподіл студентів третього курсу за спрямованістю мотивації. За віссю абсцис: спрямованість мотивації: 1 — позитивна мотивація (мотивація досягнення успіху); 2 — негативна мотивація (мотивація запобігання невдачі); 3 — відсутність чітко вираженого полюса мотивації. За віссю ординат: кількість студентів

того курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, та 91 % студентів контрактної форми навчання, а також для 97 % інтернів. Мотив «здобути глибокі та стійкі знання» відзначили важливим 85 % студентів третього курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, 70 % студентів контрактної форми навчання; 75 та 77 % студентів шостого курсу бюджетної та контрактної форми навчання відповідно, а також 88 % інтернів. «Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності» — важливий мотив для 76 % студентів третього курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, 62 % студентів контрактної форми навчання; 78 % студентів шостого курсу обох форм навчання та 85 % інтернів. «Прагнення отримати інтелектуальне задоволення від процесу навчання та майбутньої професійної діяльності» відмітили 78 % студентів третього курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, 75 % студентів контрактної форми навчання; 84 % студентів шостого курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, та 81 % — контрактної форми навчання, а також 91 % інтернів. Мотив «отримання диплома» був важливим для 20 % студентів третього курсу, які навчаються за бюджетною формою навчання, 28 % студентів контрактної форми навчання; 30 % студентів шостого курсу бюджетної та 25 % студентів контрактної форми навчання, а також 25 % інтернів (рис. 2).

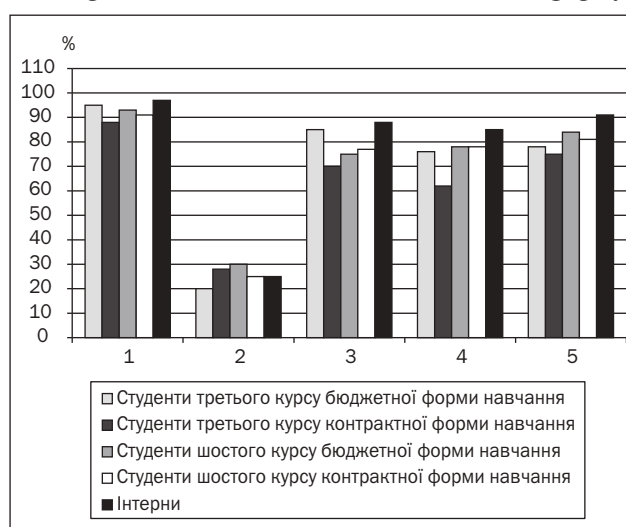
Менш значимими, але досить важливими студенти третього курсу бюджетної форми навчання назвали мотив «успішно продовжити навчання на подальших курсах» та «постійно отримувати стипендію». Для студентів третього курсу контрактної форми навчання також виявився важливим мотив «не відставати від однокурсників» та «запобігти осудженню та покаранню за погане навчання». Що стосується студентів шостого курсу як бюджетної, так і контрактної форми навчання, а також інтернів, то для них важливим виявився мотив «досягнення поваги викладачів, схвалення батьків та оточуючих».

Необхідно відзначити, що найменш значущими мотивами навчання студентів усіх п'яти груп вияви-

лися такі: «бути постійно готовим до занять», «не запускати предмети навчального циклу», «виконувати педагогічні вимоги».

Висновки

В результаті проведеного дослідження нами було виявлено, що для більшості студентів-медиків є характерною наявність позитивної мотивації, або мотивації досягнення успіху в процесі здійснення навчальної діяльності. Необхідно відзначити, що відсоткова кількість студентів шостого курсу та інтернів з високим рівнем позитивної мотивації значно вища, ніж студентів третього курсу. Також важливо відмітити, що відсоткова кількість студентів з невизначеним мотиваційним полюсом від періоду навчання на третьому курсу до інтернатури значно зменшується; при цьому у студентів шостого курсу та інтернів є досить помітною тенденція до форму-

Рисунок 2. Розподіл студентів за мотивами навчальної діяльності. За віссю абсцис: мотиви навчання: 1 — мотив «стати висококваліфікованим спеціалістом»; 2 — мотив «отримати диплом»; 3 — мотив «здобути глибокі та стійкі знання»; 4 — мотив «забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності»; 5 — мотив «отримати інтелектуальне задоволення». За віссю ординат: кількість студентів

Таблиця 1. Середні значення показників рівня мотивації досягнення успіху та мотивації запобігання невдачі

Контингент	Позитивна мотивація (мотивація досягнення)	Негативна мотивація (мотивація уникнення)	Відсутність чітко вираженого полюса мотивації
Студенти 3-го курсу (бюджетна форма навчання)	16,8	4,5	9,3
Студенти 3-го курсу (контрактна форма навчання)	16,3	4,3	8,7
Студенти 6-го курсу (бюджетна форма навчання)	16,9	4,7	12,1
Студенти 6-го курсу (контрактна форма навчання)	16,8	4,7	12,3
Інтерни	18,1	5,1	11,8

вання позитивної мотивації навчання у вищому навчальному закладі. Окрім цього, на шостому курсі майже зникає відсоткова відмінність в кількості студентів бюджетної та контрактної форми навчання, з позитивною мотивацією.

Було визначено, що для більшої кількості студентів характерна наявність внутрішніх, пізнавальних мотивів, які пов'язані безпосередньо з процесом їх навчальної діяльності, орієнтовані на оволодіння новими знаннями, а також спрямовані на пошук та засвоєння нових засобів їх здобуття. Необхідно відзначити, що залежно від курсу переважаючі мотиви навчання студентів можуть змінюватися. На нашу думку, це може бути пов'язано з формуванням інтересу до навчання, який проявляється в самостійності та ініціативності студентів, розумінні сенсу навчальної діяльності та важливості цього процесу для подальшого життя певного студента. Всі ці фактори можуть свідчити про те, що віковий період, в якому знаходяться студенти, характеризується тим, що у цьому віці відбувається становлення людини як особистості, формується внутрішня позиція індивіда як щодо себе, так і до оточуючих та певного виду діяльності.

Необхідно відзначити, що успішне формування професійної готовності молодих фахівців полягає не тільки у виявленні реального рівня існуючої мотивації, а й в коригуванні мотиваційної сфери та контролі динаміки мотиваційної складової в процесі їх навчальної та практичної підготовки. Таким чином, результати даного дослідження можуть служити основою для подальшого удосконалення процесу навчання і саморозвитку студентів, з урахуванням їх індивідуальних та особистісних якостей.

На нашу думку, основним завданням професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу є формування позитивної мотиваційної установки в процесі навчання студентів, яка полягає в такій організації навчального процесу, коли створюються умови для максимального розкриття всіх можливостей особистості студента. Для цього викладачам необхідно використовувати активні методи навчання, організовувати роботу студентів в малих групах, сприяти розвитку творчого потенціалу кожного студента, залучати їх до науково-дослідницької роботи. При цьому необхідно відмітити, яке важливе значення мають викладачі перших клінічних кафедр (пропедевтики), адже чим раніше буде сформована мотивація на професійну діяльність і саморозвиток у студентів, тим ефективнішим стане процес навчання і відповідно кращим буде результат, бо студент в даному випадку буде максимально прагнути не тільки отримати професійні знання і освоїти професійні вміння та навички, але й розвинути свої особистісні здібності.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів при підготовці даної статті.

References

1. Rekun GP, Prus YuI. Learning motivation diagnostics of university students. *Actual problems of economics*. 2015;(5):386-394. (in Ukrainian).
2. Pyrkov SG, Vygovskaya EM, Liholetova OI, Denysov YeM. Role of motivation of achievement at medical students for successful professional development. *Pytannja eksperymental'noi ta klinichnoi medycyny*. 2013;17(1):226-229. (in Ukrainian).
3. Dzigilevich TS, Osadchuk OL. Formation of educational and professional motivation of students of medical university by means of situational tasks on human anatomy. *Mezhdunarodnyi zhurnal prikladnykh i fundamental'nykh issledovaniy*. 2016;(5):111-114. (in Russian).
4. Zhuravska LM, Bondar MM, Chernysh MO. Aspects of managing by self-employed students' work in conditions of graduated education. *Professional and applied didactics*. 2017;(4):46-52. (in Ukrainian).
5. Semenov VF, Basjuk OV. The role of the ratio of individual and group motivation of independent work of students. In: Zyjerjakov MI, Kublikova TB, Kozlova GM, et al., authors; Zyjerjakov MI, editor. *Modernization of the content of higher economic education: problems and prospects: Collection of scientific papers of Scientific and Methodical Conference*. Odesa: ONEU; 2016. 218-221 pp. (in Ukrainian).
6. Ilchenko SI, Mishina NV, Efanova AO. Situation in dominant motives of students' training at the department of propaedeutic pediatrics. *Zdorov'e rebenka*. 2017;12(2):188-192. doi: 10.22141/2224-0551.12.2.2017.99779. (in Ukrainian).
7. Voytsekhovska OV. The problems of educational and professional motivation of the students of higher educational institutions. *Young Scientist*. 2018;(54):63-66. (in Ukrainian).
8. Agranovich NV, Knyshova SA. Research of the study activity motivation among the students of the medical universities and the role of motivation in formation of the readiness to the future profession. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia*. 2015;(2-2):551. (in Russian).
9. Chizhkova MB. Motives for choosing the medical profession and their relationship with significant professional qualities of medical workers in first-year medical students. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia*. 2015;(2):695. (in Russian).
10. Lesnichenko AI. Motivation as the basis of the educational activities of medical students. *Mezhdunarodnyi zhurnal prikladnykh i fundamental'nykh issledovaniy*. 2017;(4-1):171-173. (in Russian).
11. Paina LI, Nevolina VV, Samodelkina TK. Specificity of students' professional motivation in socio-cultural environment of medical university. *Discussion*. 2014;(47):86-88. (in Russian).
12. Vasilieva EYu, Tomilova MI. Dynamics and character of study motivation of students of a medical university at different stages of training. *Human Ecology (Russian Federation)*. 2007;(6):34-39. (in Russian).
13. Badmaeva NTs. Vliianie motivatsionnogo faktora na razvitie umstvennykh sposobnostei: monografiia [Influence of the motivational factor on the development of mental abilities: monograph]. Ulan-Ude: VSGTU; 2004. 280 p. (in Russian).
14. Rean AA, Kolominskii IaL. *Sotsial'naiia pedagogicheskaiia psikhologiiia: uchebnoe posobie* [Social pedagogical psychology: a textbook]. SPb: Piter; 1999. 416 p. (in Russian).
15. Onbish TE, Sergeev NS. Studying the motivation of educational activities in second-year students of medical and pharmaceutical faculties. *Mezhdunarodnyi zhurnal eksperimental'nogo obrazovaniia*. 2013;(4-1):212-214. (in Russian).
16. Bokhan TG, Shabalovskaya MV, Moreva SA. Motivational readiness for professional personally formation of medical students. *Siberian Journal of Psychology*. 2014;(51):88-99. (in Russian).
17. Fit'manova AA. *Razvitie professional'noi motivatsii budushchikh vrachei v protsesse obucheniia v vuze*. Diss. kand. psikh. nauk [Development of professional motivation of future doctors in the process of education in the university].

ment of professional motivation of future doctors in the process of learning in high school. PhD diss.]. Stavropol; 2012. 280 p. (in Russian).

18. Kloktunova NA. Dynamics of determining motives in choosing the medical profession by medical students. *Saratov Journal of Medical Scientific Research*. 2013;9(2):333-337. (in Russian).

19. Aliamovskii VV, Duzh AN, Sokolova OR, Buiankina RG. Transformation of motivation in postgraduate education. In: *University pedagogy: Actual problems and prospects of development of Russian and*

international medical education: Proceeding of the All-Russian Scientific and Pedagogical Conference with international participation. 2012, February 2-3; Krasnoyarsk, Russian Federation. Krasnoyarsk: Verso; 2012. 319-321 p. (in Russian).

20. Dubovitskaia TD. To the problem of diagnosing educational motivation. *Voprosy Psychologii*. 2005;(1):73-78. (in Russian).

Отримано 22.02.2019 ■

Мишина Н.В., Ильченко С.И., Ефанова А.А.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины», г. Днепр, Украина

Динамика показателей учебной мотивации студентов медицинского вуза на разных этапах обучения

Резюме. Актуальность. Появление новых коммуникационных и информационных сетей требует от людей адаптации к новым реалиям жизни. Меняются и требования к высшей школе. Переход на кредитно-трансферную систему обучения, которая предусматривает формирование у студентов навыков самоорганизации, делает акцент на повышении уровня их ответственности, мотивирует к формированию навыков самообучения. **Цель исследования:** определение и сравнение направленности мотивации, определение доминирующих мотивов выбора профессии студентов третьего и шестого курса, а также интернов Днепропетровской медицинской академии. **Материалы и методы.** В исследовании приняли участие 168 студентов третьего курса, 28 студентов шестого курса, а также 15 интернов Днепропетровской медицинской академии. Был использован тест-опросник А.А. Реана «Мотивация успеха и боязнь неудачи», а также тест для определения мотивов обучения студентов А.А. Реана и В.А. Якунина. Для обработки результатов исследования была использована программа Microsoft Excel 2010. **Результаты.** Выявлено, что для большинства студентов характерно наличие положительной мотивации в процессе

обучения. При этом процентное количество студентов шестого курса и интернов с высоким уровнем положительной мотивации значительно выше, чем студентов третьего курса. Также было определено, что для большинства студентов характерно наличие внутренних, познавательных мотивов. Необходимо отметить, что в зависимости от курса преобладающие мотивы обучения студентов меняются, что может быть связано с формированием интереса к учебе, пониманием смысла учебной деятельности и важности этого процесса для дальнейшей жизни определенного студента. **Выводы.** Поскольку успешное формирование профессиональной готовности молодых специалистов заключается не только в выявлении реального уровня существующей мотивации, но и в коррективке и контроле динамики мотивационной составляющей в процессе их учебной и практической подготовки, результаты данного исследования могут служить основой для дальнейшего совершенствования процесса обучения и саморазвития студентов с учетом их индивидуальных и личностных качеств.

Ключевые слова: мотивация; мотивы учения; учебная деятельность; студенты

N.V. Mishina, S.I. Ilchenko, A.A. Yefanova

State Institution "Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine", Dnipro, Ukraine

Dynamics of the indicators of educational motivation of medical students at different stages of learning

Abstract. Background. The emergence of new communication and information networks make people to adapt to the new realities of life. The requirements for higher education are changing. The transition to the credit transfer system of education, which provides the formation of students' self-organization skills, focuses on increasing the level of their responsibility, motivates them to develop self-study skills. **Objective:** the definition and comparison of the orientation of motivation, as well as the determination of the dominant motives for choosing the profession in third- and sixth-year students and interns of the Dnipropetrovsk Medical Academy. **Materials and methods.** The study involved 168 third-year students, 28 sixth-year students, as well as 15 interns of the Dnipropetrovsk Medical Academy. We have used the test questionnaire of A.O. Rean "Motivation to achieve and avoid failure", as well as A.O. Rean and V.O. Yakunin test for determining the motives of students' learning. The Microsoft Excel 2010 program was used to process the findings. **Results.** It was revealed that a greater number of students is characterized by the presence of positive motivation in the

learning process. At the same time, the number of sixth-year students and interns with a high level of positive motivation is much higher than that of third-year students. It was also found that for a larger number of students, the presence of internal, cognitive motives is characteristic. It should be noted that, depending on the year of study, the prevailing motives for teaching students vary, which may be related to the formation of interest in studies, an understanding of the meaning of learning activities and the importance of this process for the future life of a particular student. **Conclusions.** Since the successful formation of the professional readiness of young specialists consists not only in identifying the real level of existing motivation, but also in adjusting and controlling the dynamics of changes of the motivational component in the process of their practical training, the results of this study can serve as a basis for further improvement of the educative process and self-development of students, taking into account their individual and personal qualities.

Keywords: motivation; learning motives; learning activities; students